

Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії та культурології

06-07-208М

Методичні вказівки

до практичних занять та самостійного
вивчення навчальної дисципліни

«Філософія»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Публічне управління та
адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування» денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 5 від 14.11.2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до практичних занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Коберська Т. А. – Рівне : НУВГП. 2023. – 16 с.

Укладач: Коберська Т. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск:

доцент, к.філос.н., завідувач кафедри філософії та культурології
Шадюк Т. А.

Керівник групи забезпечення:

доц., к.е.н., кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності

Антонова С. Є.

Зміст

Вступ.....	3
1. Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять.....	4
2. Плани практичних занять.....	5
3. Завдання для самостійної роботи.....	11
4. Методи оцінювання знань.....	12
5. Методичне забезпечення.....	14
6. Рекомендована література.....	14
7. Інформаційні ресурси.....	16

© Т. А. Коберська, 2023

© НУВГП, 2023

ВСТУП

Даний курс знайомить з основам філософського знання та призначений для того, щоб виявити, сформулювати та зрозуміти ті питання, проблеми та виклики які постають перед кожним із нас у сьогоднішній день. **Актуальність.** Філософія – це дослідницька сфера, форма духовно-практичної діяльності і водночас спосіб життя. У цьому курсі кожен знайде власну нішу інтелектуального запитування, зуміє досягнути загальні та фундаментальні принципи мислення й реальності, універсальні й індивідуальні цінності, розгляне в контексті своєї професійної діяльності прикладні проблеми та зрозуміє, чому кожна людина по своїй природі є філософом.

Метою вивчення дисципліни «Філософія» є розширення світоглядних горизонтів, оволодіння знаннями про сутнісну та ціннісну структуру світу, а також практикування у мудрості, тобто філософування, рефлексія. **Завданнями курсу є:** усвідомлення важливості й змістовної специфічності сучасних філософських дискусій та їх впливу на формування громадської думки та суспільний розвиток; ознайомлення зі спектром основоположних філософських теоретико-прикладних проблем; набуття досвіду аналітичного й критичного мислення, а також здатності генерувати нові ідеї; набуття навичок ефективної комунікації, доречного використання елементів категоріально-понятійної системи філософії; практикування особистісного інтелектуального й духовного зростання, самовдосконалення.

Освоєння філософської проблематики сприяє формуванню таких компетентностей як: особистої, соціальної, громадянської, культурної обізнаності та самовираження, необхідних для успішного спілкування й співпраці у вирішенні різноманітних завдань та творчої самореалізації сучасної особи у її життєдіяльності.

Студент повинен знати:

- основну філософську проблематику, характер її становлення та підходи до вирішення;
- провідні тенденції і концепції сучасного філософування;
- систему категорій філософії;

- історичні особливості виникнення та характерні риси філософського типу духовності;
- багатоманітність методологічного мислення сучасної науки та ціннісних орієнтацій.

Студент повинен уміти:

- застосовувати критично-рефлексивне мислення до аналізу сучасних проблем, що виникають в соціальній, професійній та індивідуальній життєдіяльності;
- аргументовано розкривати зміст основних філософських концепцій і систем, вільно володіючи понятійним апаратом;
- реферувати оригінальні філософські тексти і розуміти їх основні положення та місце в системі філософського знання й запитах сьогодення;
- переконливо та аргументовано відстоювати власну точку зору щодо світоглядних проблем буття.

1. Методичні рекомендації щодо підготовки практичних занять

Практичною формою закріплення теоретичних знань дисципліни «Філософія», отриманих на лекціях та під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою є семінарські заняття. Практичні заняття проводяться у формі дискусії навколо попередньо визначеної теми, на підставі індивідуально виконаного завдання, відповідно до поданого плану. Якісною умовою підготовки є оволодіння категоріями, теоретичними основами дисципліни та філософською спадщиною через філософські тексти (першоджерела). Умовою ефективної підготовки студента має бути використання як базової, так і допоміжної літератури, тематичних відео та тренінгів. Поглибленому вивченню окремих питань сприяють запропоновані та самостійно підібрані індивідуальні завдання, в колі означеної проблематики, що мають різний рівень складності, готуючи які, студенти мають можливість виявити та розвинути аналітичні, творчі, комунікативні, організаторські та управлінські професійні здібності й набути нових фахових компетентностей.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Філософія в структурі наукового знання та духовної культури людства

Тема1: Філософія: сутність, зміст, еволюція концепцій і підходів та місце в культурі

Основні категорії і поняття: міф, міфологія, релігія, мудрість, філософія, світогляд, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, рефлексія, переконання, цінності, наука, добро, зло, філософська культура, філософська ідея, епістемний та софійний типи філософування, філософська школа, філософський напрям, філософська течія, філософська традиція, онтологія, гносеологія, праксеологія, логіка, етика, естетика, аксіологія, історія філософії, філософія релігії, філософія техніки, політична філософія, філософія економіки.

Питання для обговорення

1. Світогляд: сутність і структура, історичні типи.
2. Відношення людина-світ як фундаментальна філософська проблема.
3. Особливості філософського знання. Багатоманітність форм і способів буття філософії.
4. Філософія як спосіб духовно-практичного осягнення світу.
5. Структура філософії як теоретичної системи.
6. Філософія в системі культури. Філософська культура.
7. Філософія економіки як галузь знань.
8. Роль філософії в житті суспільства й особистості.
9. В чому виявляється взаємозв'язок філософії і науки, філософії і релігії, філософії та мистецтва?
10. В чому полягає життєве призначення та функції філософії?
11. Яким чином філософське запитування впливає на внутрішній мотив розвитку людини?
12. Як філософське знання сприяє розумінню сутності, цілей та цінностей економічної діяльності людини та суспільства?
13. Як філософське знання сприяє розвитку критичного мислення, творчості та інноваційності?

14. Як філософське знання впливає на розв'язання економічних проблем, таких як бідність, нерівність, кризи, екологія.
15. Комунікативна філософія.

Тема 2. Типологія філософських систем: лінії розколу

Основні поняття і категорії: логос, космоцентризм, натурфілософія, теїзм, метафізика, атомізм, світ ідей, неоплатонізм, теоцентризм, схоластика, номіналізм, реалізм, антропоцентризм, пантеїзм, гуманізм, раціоналізм, субстанція, дуалізм, деїзм, атеїзм, агностицизм, механістичний матеріалізм, діалектика, матеріалістична діалектика, категоричний імператив, абсолютна ідея, антропологічний матеріалізм, матеріалістичне розуміння історії.

Питання для обговорення

1. Антична філософія: її особливості та ідейні здобутки.
2. У чому специфіка Давньосхідної філософії?
3. Охарактеризуйте особливості східного та західного типів філософування.
4. Означте теоцентричні засади Середньовічної філософії.
5. Філософські аспекти ренесансного антропоцентризму.
6. Основні ідеї філософських поглядів Нового часу.
7. Особливості філософської проблематики доби Просвітництва.
8. Німецька класична філософія як втілення класичного типу філософування.
9. Марксизм як економічне, політичне, філософське вчення та проблема відчуження.

Тема 3. Основні проблеми сучасної філософії: плюралізм філософських підходів

Основні поняття і категорії: сцієнтизм, антисцієнтизм, позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм, верифікація, фальсифікація, структуралізм, ірраціоналізм, волюнтаризм, психоаналіз, екзистенціалізм, персоналізм, прагматизм, неотомізм, філософська антропологія, парадигма, філософія життя, тейярдизм, герменевтика, постмодерн, метамодерн.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте особливості філософської парадигми, що формується в посткласичній філософії.
2. Охарактеризуйте основні напрями філософії позитивізму.
3. Означте особливості герменевтичного методу у філософії.
4. Структуралізм як методологія аналізу мови, текстів та культури.
5. Основні ідеї прагматизму: істинність чи корисність.
6. Ідеї антисциєнтичної філософської думки.
7. «Філософії життя» та ідеї волонтаризму.
8. Сутність та значення психоаналізу.
10. Основні ідеї екзистенційної філософії.
11. Основні ідеї релігійної філософії ХХ ст.
12. Філософські ідеї пост- та метамоделерну.

Тема 4. Філософське розуміння світу

Основні поняття і категорії: онтологія, метафізика, буття, небуття, суще, світ, дійсність, картина світу, матерія, субстанція, акциденція, атрибут, ідея, ідеалізм, існування, матерія, матеріалізм, мислення, можливе, ноумен, об'єктивна діалектика, об'єктивна реальність, природа, свідомість, соліпсизм, сутність, феномен, універсум, рух, спокій, розвиток, прогрес, простір, час, дуалізм, монізм, плюралізм, детермінізм, діалектика, догматизм, суперечність, закони та категорії діалектики, синергетика.

Питання для обговорення

1. Буття як основна категорія філософії. Основні сфери і протиріччя буття.
2. Проблему буття в історико-філософській думці.
3. Філософські категорії як інструмент пізнання світу.
4. Проблема єдності та багатоманітності світу. Поняття субстанції та матерії.
5. Просторово-часові характеристики світу: наукові та філософські підходи.
6. Діалектичний метод в онтології: критичне осмислення.
7. Категорії та основні закони діалектики.
8. Ідеї руху та розвитку та її філософське осягнення.
9. Проблема прогресу в сучасній філософії.

10. Особливість синергетичного підходу до розуміння світу.
11. Еволюція онтологічної природи грошей як феномену культури.

Модуль 2. Філософія в сучасному світі: напрями, тенденції, перспективи

Тема 5: Духовні виміри людського буття та проблема пізнання

Основні поняття і категорії: дух, душа, духовність, тип духовності, свідомість, спілкування, мова, ідеальне, інформація, цілепокладання, творчість, свідоме, несвідоме, надсвідоме, самосвідомість, психіка, предметність, цілісність, діяльність, ментальність, національна самосвідомість, пізнання, гносеологія, епістемологія, види пізнання, досвід, знання, гносеологічний оптимізм, агностицизм, логіка, інтуїція, скептицизм, релятивізм, догматизм, істина, заблудження, науковий метод, методологія, парадигма, практика, наукова теорія, наукова картина світу.

Питання для обговорення

1. Проблеми духу, душі, духовності та свідомості у філософській думці.
2. Сутнісний зміст свідомості: її властивості, структуру та функції.
3. Самосвідомість: сутність, форми, рівні.
4. Сутність та види пізнання.
5. Основні концепції істини.
6. Означте основні ідеї теорій істини: прагматичної, кореспондентної, когерентної, конвенціоналістської.
7. Наукове пізнання та наука: поняття, риси, методологія.
8. Гносеологічні проблеми штучного інтелекту.

Тема 6: Людина як проблема філософії

Основні поняття і категорії: людина, сутність, існування, екзистенція, антропосоціогенез, соціум, суспільство, спів-буття, онтологія людини, індивід, індивідуальність, особа, особистість, маса, соціалізація, свобода, вибір, необхідність,

відповідальність, творчість, відчуження, сутнісні сили людини, життя, безсмертя, сенс життя.

Питання для обговорення

1. Розкрийте проблему багатовимірності людського буття та співвідношення біологічного і соціального в людині.
2. Есенційний та екзистенційний підходи до розуміння людини.
3. Буття людини як буття можливостей.
4. Філософське осмислення буття людини як спів-буття.
5. Філософське осмислення проблем свободи, творчості, комунікативності.
6. Основні підходи до сенсу людського життя.
7. Проблема відчуження та самотності.
8. Зміст достотності людського буття.
9. Суспільний характер людського буття: індивідуальне та соціальне в людському бутті.
10. Людиновимірна сутність економіки.
11. Людина як суб'єкт економічної діяльності, етика бізнесу.
12. Збереження сенсу життя під час війни.

Тема 7. Соціальне буття: філософський аналіз

Основні поняття і категорії: соціальна філософія, суспільство, системність суспільства, суспільно-економічна формація, смислова структура суспільства, цивілізація, теорія культурно-історичних типів, держава, громадянське суспільство, етнос, народ, нація, свобода, історія, історизм, суспільний прогрес, сенс історії, чинники історії, філософія техніки, глобальні проблеми, глобалізм, симулякри, цифровізація, іммерсивні технології, цифрова ідентичність, мережеве суспільство, мережева комунікація.

Питання для обговорення

1. Поняття суспільства і суспільного буття.
2. Концептуальні підходи до вивчення суспільства.
3. Суспільство як цілісна система.
4. Економічні основи суспільства.
5. Концепції індустріального і постіндустріального, техногронного та інформаційного суспільства.
6. Духовні основи суспільства.

7. Постмодерн про «дискурс влади» і «владу дискурсу».
8. Суспільство споживання та симулякри.
9. Багатство як мета і підґрунтя соціального розвитку.
10. Сенс історії та сучасна світова соціальна стратегія. Чи є майбутнє у націй?
11. Технократизм і проблеми гуманізації техніки.
12. Цифрова реальності та цифрова ідентичність людини.
13. Види сучасної дезінформації: фейки, пропаганда, конспіративні теорії.
14. Чи є прогрес критерієм оцінки розвитку цивілізації?
15. Філософія кіберпростору: новий етап соціальної організації.

Тема 8. Філософія цінностей, аксіологія

Основні поняття і категорії: аксіологія, цінність, концепції цінностей, ідеал, цінності-цілі, цінності-засоби, сенс життя, благо, добро, зло, довіра, істина, краса, здоров'я, користь, справедливість, відповідальність, співпричетність, патріотизм, гідність, любов, дружба, святість, щастя.

Питання для обговорення

1. Філософія цінностей: значущість універсальних принципів.
2. Структура цінностей. Абсолютні та відносні цінності.
3. Свобода як умова буття цінностей.
4. Проблема ієрархії цінностей.
5. Добро як утвердження людського в людині.
6. Місце добра в структурі людських цінностей.
7. Краса як цінність. Об'єктивістські і суб'єктивістські концепції краси.
8. Єдність істини, добра і краси як передумова вільного самовизначення особи.
9. Любов як діяльне прагнення цінностей.
10. Засади любові. Види і форми любові.
11. Щастя як органічний вияв екзистенції людини.
12. Проблемність і суперечливість сучасного цивілізаційного розвитку та соціальнокультурні імперативи його осмислення.
13. Цінності під час війни.

3. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Модуль 1.		
1.	Здобутки античної філософії: основні ідеї та внесок в розвиток людського мислення. Філософські досягнення у давній Греції: основні риси та ціннісні принципи, які визначили її розвиток.	7,5
2.	Філософія Середньовіччя та Відродження: контрастність між релігійним й гуманістичним світоглядами та нові підходи у вивченні природи і людини.	7,5
3.	Філософські школи та рухи у епоху Нового часу. Вплив філософії на соціальну, політичну та культурну сфери у XVII столітті та епоху Просвітництва. Еволюція філософування у німецькій класичній філософії: від Канта до Гегеля.	7,5
4.	Рефлексія наукового знання та роль мови у філософії XX ст.: неопозитивізм, постпозитивізм, структуралізм, герменевтика, прагматизм	7,5
Модуль 2.		
5.	Роль свободи і волі в антропології. Питання існування Бога в контексті філософської антропології. Трансцендентні аспекти людського буття та духовність у філософській антропології.	7,5
6.	Переосмислення відносин між людиною і світом у філософії: нова візія філософії життя, психоаналізу, персоналізму, екзистенціалізму, філософської антропології.	7,5
7.	Філософія техніки, технологій і майбутнє людства. Техніка як соціокультурний феномен. Культура і цивілізаційний розвиток. Поняття «ноосфера», «новий	7,5

	гуманізм», «трансгуманізм» та їх значення для створення нового образу людини і світу.	
8.	Ціннісні орієнтації та сучасність. Моральні та естетичні цінності, їхня роль у людському житті. Філософія епікуреїзму та щастя як ключ до благого життя. Щастя і саморозвиток: роль освіти і просвітництва. Філософські погляди на роль грошей у досягненні щастя.	7,5
	Всього	60

4. Методи оцінювання знань

Модульна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№№ з.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1.	Відвідування лекційних занять	1 б. за 2 год.
2.	Вирішення тестових завдань	1 б. за 1 завд.
3.	Доповідь на практичному занятті	3 б.
4.	Участь у дискусії під час практичному заняття	2 б.
5.	Постановка проблемних запитань	1 б.
6.	Виконання творчого індивідуального завдання	3б.
7.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
8.	Підбірка відеоматеріалів (художніх, документальних фільмів та відеороликів) на історико-релігійну тематику з анотацією	2б.з 1 тему
9.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
10.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
11.	Підготовка інтелектуального проекту-есе по проблемі	5 б.
12.	Огляд літератури та дослідників по темах курсу	2б.за1 тему

13.	Підготовка мультимедійних презентацій, відео- або скрайб-презентації до теми курсу	3 б.
14.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	5 б.
15.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	6 б.
16.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
17.	Участь у громадських заходах, приурочених етичній тематиці сьогодення.	3 б.
18.	Участь у роботі студентського наукового Філософського гуртка	5 б.
18.	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1– 3 б.

4.1 Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування та СРС									Іспит	Су ма
T1	T2	T3	Модуль 1	T4	T5	T6	T7	Модуль 2	40	100
7,5	15	7,5	30	7,5	7,5	7,5	7,5	30		

4.2 Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з обов'язковим

	повторним вивченням дисципліни	повторним вивченням дисципліни
--	--------------------------------------	--------------------------------------

5. Методичне забезпечення

Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії НУВГП.

Силабус «Філософія» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою 281 Публічне управління та адміністрування. Рівне. НУВГП. 2023. 14 стор. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/27822/1/06-07-61S.pdf>

6. Рекомендована література

Базова:

1. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія : навч. посібник / 3-є вид. ; Андрущенко В. П., Волинка Г. І., Мозгова Н. Г. та ін. К. : Каравела, 2021. 368 с.
2. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або Інтелектуальні подорожі до країни філософії : наук. посіб. Київ : Мала академія Наук України, 2017. 237 с.
3. Дахній А. Нариси історії західної філософії. Львів : Вид. ЛНУ імені Івана Франка 2021. 448 с.
4. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство : підручник. / Лозовий В., Требін М., Горлач М. та ін. К. : Центр навчальної літератури, 2020. 1028 с.
5. Петінова О. Б. Філософія : навч. посібн., Одеса, 2019. 304 с.
6. Петрушенко В. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. Львів : Львівська політехніка, 2016. 504 с.
7. Філософія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук.ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 184 с.
8. Філософія: підруч. для студентів ВНЗ / Л. В. Губерський та ін.; Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620 с.
9. Філософія : підручник / Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. К. : центр навчальної літератури, 2019. 648 с.

10. Філософія: підручник / М. Фюрст, Ю. Тринкс пер. з нім. В. Кебулдзе. Вид. 2-е. Київ : Дух і Літера, 2019. 536 с.
11. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. Філософія : підручник. Львів : Місіонер, 2020. 784 с.

12. Додаткова

1. Гордер Ю. Світ Софії. Роман про історію філософії. Львів, 1997. 536 с.
2. Горський В. С. Історія української філософії : навч. посіб. К. : Наукова думка, 2010. 287 с. URL: <http://surl.li/fubsf>
3. Еко Умберто. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка. Харків : Фоліо, 2020. 528 с.
4. Лютий Т., Пригоди філософських ідей Західного світу. К. : Темпора, 2019. 379 с.
5. Попович М. Філософія свободи (Великий науковий проект). Харків : Фоліо, 2018, 524 с.
6. Семенюк М., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки : підручник. Львів, 2017. 183 с.
7. Скринник М. Історико-філософський контекст становлення української ідентичності. Львів, 2018. 214 с.
8. Філософія: хрестоматія: від витоків до сьогодення : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. К. : Знання, 2009. 621 с.
9. Тегмарк, Марк. Життя 3.0. Доба штучного інтелекту. / пер. З. Корабліної. Наш формат, 2019. 432 с.
10. Ліотар Ж.-Ф. Постмодерністська ситуація. *Після філософії: кінець чи трансформація?* К., 2000. С.71–90.
11. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. К., 1993. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=3781>
12. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду. К., 2001. URL: <http://litopys.org.ua/rousseau/rous.htm>
13. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання. К., 1994. URL:<http://surl.li/ndfui>

7. Інформаційні ресурси

1. Internet Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://iep.utm.edu/>
2. Oxford University Press Philosophy. URL: <https://www.oup.com/academic/disciplines/philosophy>
3. Philosophy Now. URL: <https://philosophynow.org/>
4. Philosophy Talk. URL: <https://www.philosophytalk.org/>
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/>
6. The Partially Examined Life. URL: <https://partiallyexaminedlife.com/>
7. Інститут філософії імені Григорія Сковороди. URL: <https://ipl.org.ua/>
8. Підручники з філософії онлайн. URL: <https://pidru4niki.com/filosofiya/>
9. Українська асоціація філософії. URL: <http://philosophy.org.ua>